Gemeente Leeuwarden

Startnotitie Woonzorgvisie
4 april 2023

Aanleiding en doel
Op 15 februari 2023 heeft de Rekenkamer aan de gemeenteraad een toelichting gegeven op haar brief 'Vooronderzoek huisvesting voor kwetsbare groepen' van 19 december 2022. De raad heeft vervolgens op 22 februari het volgende besluit genomen:

'De gemeenteraad besluit het college opdracht te geven om in samenspraak met de raad(sgriffie) een startnotitie met tijdlijn en beslismomenten voor de raad op te stellen waarin de aanbevelingen van de rekenkamer geoperationaliseerd worden.'

Deze startnotitie ligt nu voor. Aan de hand van de startnotitie willen wij in gesprek met de raad over het te volgen proces om tot een woonzorgvisie te komen. We schetsen in het kort de opgave en duiden de eerste denkrichting, de belangrijkste stakeholders en beoogde planning. Daarnaast gaan we kort in op de relatie met de urgentieverordening, een instrument dat ook de huisvesting voor kwetsbare groepen raakt.

Al voordat de brief van de Rekenkamer in de raad werd behandeld, zijn we gestart met de voorbereidingen om tot een woonzorgvisie te komen. De visie moet namelijk relatief snel klaar zijn (1-1-2024). Tegelijk zijn er een groot aantal doelgroepen en organisaties bij de woonzorgvisie betrokken. Dit vraagt om een zorgvuldige inrichting van de organisatiestructuur die slagkrachtig is én tijdige consultatie van alle belanghebbenden. Inmiddels hebben we de belangrijkste stakeholders bestuurlijk en ambtelijk één keer geconsulteerd. Hieruit is een eerste denkrichting naar voren gekomen.

Inhoudelijke context: De opgave
Met een woonzorgvisie formuleren we de koers hoe we als gemeente in de groeiende vraag en (toekomstige) behoefte van inwoners op het gebied van wonen, zorg en welzijn voorzien. Het is een belangrijk hulpmiddel om nieuwe plannen te beoordelen en om te anticiperen op veranderingen in de toekomst. Niet alleen is een woonzorgvisie voor elke gemeente per 1 januari 2024 bij wet[1] verplicht. Daarnaast verwachten we de volgende jaren een flinke verschuiving in de woonzorgvraag- en aanbod waarop we als gemeente tijdig dienen te anticiperen, te noemen:

- <u>Een sterk toenemende en meer intensieve zorgvraag van met name ouderen:</u> Leeuwarden vergrijst. Het aantal ouderen neemt met de factor 1,5x toe naar 54.000 in 2040. Daarbinnen stijgt het aandeel ouderen dat in meer of mindere mate een zorgvraag heeft. Daarbij wonen steeds meer ouderen zelfstandig thuis door de transities in de zorg. Het aantal cliënten dat een beroep doet op de Wlz was in 2021 960. De verwachting is dat dit oploopt naar 1.600 in 2040. Het aantal plekken in verpleeghuizen zal niet in dezelfde mate toenemen. Er zal dus meer zorg thuis geleverd moeten worden.
- <u>Oplopende personeelstekorten in de zorg:</u> In 2022 werkte 1 op de 5 werknemers in de sector zorg en welzijn. Daarbij is er in Friesland een personeelstekort in de zorg van 2.100 werknemers in 2022. De verwachting is dat dit oploopt tot 6.700 werknemers in 2031[2].
- <u>Deels ongeschikte woningen en/of woonomgevingen voor meer intensieve zorg:</u> Veel ouderen in de gemeente Leeuwarden wonen in niet-levensloopbestendige woningen. Ongeveer 70% van de ouderen woont in een grondgebonden eengezinswoning. De verhuisbereidheid is laag onder ouderen, Van de 55+-ers heeft volgens de Inwonersenquête 2022 12% concrete verhuisplannen binnen twee jaar. Met name in de dorpen is er weinig aanbod voor levensloopbestendige woningen.
- <u>Het aanbod in dunbevolkte gebieden staat onder druk:</u> in de dorpen en het op het platteland is er een grotere afstand tot voorzieningen, zoals een huisarts of een supermarkt. De

[1] Wet Regie op Volkshuisvesting
[2] https://werkgevers.zorgpleinnoord.nl/kennisbank/arbeidsmarkt-zorg-en-welzijn-2022-in-groningen-friesland-en-drenthe

mobiliteit van inwoners die zorg nodig hebben neemt af waardoor voorzieningen minder goed bereikbaar zijn. Voor de betaalbaarheid en een goede kwaliteit van de zorg is een zekere schaalgrootte nodig. Dit is in dunbevolkte gebieden lastig te organiseren.

Voor een deel van de mensen uit aandachtsgroepen is meer nodig dan alleen een dak boven het hoofd om prettig en stabiel te kunnen wonen. Voldoende passende zorg- en begeleiding zijn randvoorwaarden voor adequate huisvesting, om leefbaarheid en woongenot te behouden en voldoende draagvlak voor nieuwe woonprojecten in een wijk te organiseren. Het ontbreken van de juiste zorg kan leiden tot escalatie, stapeling van problematiek, criminaliteit of overlast voor de omgeving. Dit vraagt een integrale aanpak van de woon(zorg)opgave.[3]

Het doel van de woonzorgvisie is om samen met de verschillende betrokken partijen een ontwikkelrichting voor de komende jaren te bepalen. Waar en op welke wijze kan de groeiende groep ouderen en andere aandachtsgroepen[4] in de toekomst in de gemeente Leeuwarden terecht als de zorgvraag (tijdelijk) toeneemt?

Denkrichting woonzorgvisie
Met de verschillende stakeholders (woningcorporaties, huurders-, cliënt- en bewonersorganisaties, de zorgverzekeraar, zorgorganisaties, welzijnsorganisaties en de provincie) is een eerst aanzet gemaakt voor een denkrichting van de woonzorgvisie:

> Met elkaar willen we ervoor zorgen dat alle inwoners met een zorg- en ondersteuningsvraag in de gemeente Leeuwarden met regie over het eigen leven volwaardig kunnen meedoen, wonen in een passende woning en woonomgeving en de zorg en ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben.

Dit doen we door in te zetten op drie actielijnen:

1. Vitale dorpen en wijken: We zetten ons in om te zorgen dat ouderen zo lang mogelijk gezond en veerkrachtig blijven door een vitale sociale en fysieke omgeving te stimuleren waar ruimte is voor ontmoeting en voorzieningen zijn. Hierbij kunt u denken aan het behoud en een goede spreiding van voorzieningen over de gemeente.

2. Een geschikte woning en woonomgeving: De ambitie is dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig én passend kunnen blijven wonen. Dat kan hulp bij het verstevigen van de mantelzorg betekenen of een woningaanpassing van de huidige woning zijn. Maar wanneer thuis niet meer geschikt is, zetten we ons in dat doorstroom mogelijk is naar een meer geclusterde vorm van wonen waar intensieve zorg wél beschikbaar is.

3. Volhoudbaar aanbod zorg- en ondersteuning: We zetten ons in dat het voor meer inwoners mogelijk is om intensieve zorg aan huis te ontvangen, waardoor inwoners langer zelfstandig kunnen blijven wonen én we met minder zorgpersoneel toe kunnen. Hiervoor moet het zorgaanbod wel duurzamer worden ingericht (minder aanbieders per gebied, meer omvang per zorgaanbieder) en onderdelen als acute zorg dienen we samen extra goed te regelen.

Speelveld
De woonzorgvisie is een verplichting die gemeenten moeten vaststellen voor 1 januari 2024. Deze komt voort uit de Wet op Regie Volkshuisvesting, die op zijn beurt weer is vertaald in de Nationale

---

[3] Zoals opgenomen in het programma van het Rijk Een thuis voor iedereen
[4] De aandachtsgroepen bestaan uit de volgende subgroepen: Statushouders, Mensen met sociale en/of medische urgentie, Mensen die uitstromen uit een intramurale (zorg)instelling, Dak- en thuisloze mensen, Arbeidsmigranten, Studenten, Woonwagenbewoners en Ouderen

Woon- en Bouwagenda van het Rijk. Deze agenda is opgesteld vanuit het uitgangspunt dat iedereen goed moet kunnen wonen. Wat op dit moment nog niet altijd het geval is. Deze agenda kent zes programma's waaronder Een thuis voor iedereen. In dit programma is de woonzorgvisie opgenomen. Hierin wordt onder de actielijn 'Combineren van wonen, zorg, welzijn en werk' het volgende gesteld:

> Door woonzorgvisies op te stellen, brengen regio's en gemeenten de behoefte aan woonruimte en zorg, ondersteuning en welzijn van de aandachtsgroepen in kaart. Op basis van deze visies worden bindende prestatieafspraken tussen gemeenten, verhuurders, huurderorganisaties, zorgaanbieders en andere betrokken stakeholders gemaakt.

Relatie met urgentieverordening
In het programma 'Een thuis voor iedereen' is naast de woonzorgvisie, ook aangegeven dat elke gemeente een urgentieverordening moet hanteren. Met de urgentieverordening heeft de gemeenteraad de bevoegdheid om te beslissen dat bepaalde (kwetsbare) groepen voorrang krijgen op aangeboden woningen en/of worden via directe bemiddeling aan een woning geholpen. De wettelijke verplichte doelgroepen dienen nog officieel te worden vastgesteld, maar op basis van het programma lijkt dit in ieder geval te gaan om inwoners die uitstromen uit een vorm van beschermd wonen of intramurale instelling, dak- en thuisloze mensen en sociaal en medisch urgenten. Het gaat dus wettelijk grotendeels om dezelfde aandachtsgroepen waar ook de woonzorgvisie betrekking op heeft. Zoals beschreven, is het doel van de woonzorgvisie om een koers te bepalen. Deze koers heeft alleen betrekking op de gemeente Leeuwarden. De urgentieverordening is één van de instrumenten om de visie te concretiseren, en zal gezamenlijk met *alle* gemeenten in de provincie worden uitgewerkt. Deze zal door alle afzonderlijke raden moeten worden vastgesteld.

Relatie met andere programma's
Naast de beschreven programma's en de relatie met de urgentieverordening wordt er vanuit het Rijk door middel van verschillende akkoorden (waaronder Integraal Zorg Akkoord en Gezond en Actief Leven Akkoord) ook afspraken gemaakt over de toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg en de rol van gezondheid in preventie. O.a. de inzet op vitaal ouder worden, een gezonde fysieke leefomgeving en sterke relatie met de sociale basis raken de denkrichting en actielijnen van de woonzorgvisie.

Stakeholders
Bij het opstellen van een woonzorgvisie zijn veel belanghebbenden betrokken. De visie raakt zowel het sociale als het fysieke domein. Naast de gemeente zijn de belangrijkste stakeholders (in willekeurige volgorde):

- woningcorporaties;
- huurders-, cliënt- en bewonersorganisaties;
- zorgverzekeraar/zorgkantoor;
- zorgorganisaties;
- welzijnsorganisaties;
- Provincie Fryslân.

Beschrijving van proces
Fase
Tijdens de toelichting van de rekenkamerbrief in de raad op 15 februari is er vanuit de ambtelijke dienst aangegeven dat het proces om te komen tot een woonzorgvisie al is gestart. De voorbereidingen zijn, zoals bij de aanleiding beschreven, vorig jaar opgestart. Op 16 en 17 februari van dit jaar hebben wij in samenwerking met het ondersteuningsteam van de 'regionale taskforce wonen en zorg' een kick off bijeenkomst georganiseerd over wonen, welzijn en zorg. Alle organisaties van wonen, zorg en welzijn zoals benoemd onder 'stakeholders' waren uitgenodigd en

op een enkele organisatie na, allemaal vertegenwoordigd. Tijdens de kick off is de eerste aanzet voor een denkrichting woonzorgvisie opgesteld. In eerste instantie richten we ons vooral op de doelgroep ouderen. Met de overige aandachtsgroepen gaan we in juni een soortgelijke kick off organiseren. Tot aan de zomer gaan we in een aantal ambtelijke sessies de denkrichting verder uitwerken.

Participatieve aanpak
Wij vinden de betrokkenheid en de rol van de raad in het proces, om te komen tot een woonzorgvisie belangrijk. Wij willen dan ook met de raad het debat aangaan om de opvatting over wonen, welzijn en zorg in de woonzorgvisie mee te kunnen nemen. We horen daarbij graag wat de raad van de eerste denkrichting vindt en welke inhoud aanvullend nog in de woonzorgvisie terug zou moeten komen. Voorafgaand aan dit debat willen wij de raad in een informatieve sessie meenemen in het proces en de voorlopige inhoud. Dit doen wij graag in mei. In september nodigen wij de raad uit voor een soortgelijke sessie, waarbij we de tot dan toe opgehaalde bevindingen van de verschillende stakeholders met de raad gaan verdiepen.

Tijdlijn
We streven er naar om eind dit jaar een woonzorgvisie aan de gemeenteraad kunnen presenteren. Om dit doel te behalen, stellen we onderstaande tijdlijn voor. Hierbij is het voorstel om de raad twee keer te consulteren, om vervolgens op 20 december 2023 het definitieve ontwerp te kunnen inbrengen.

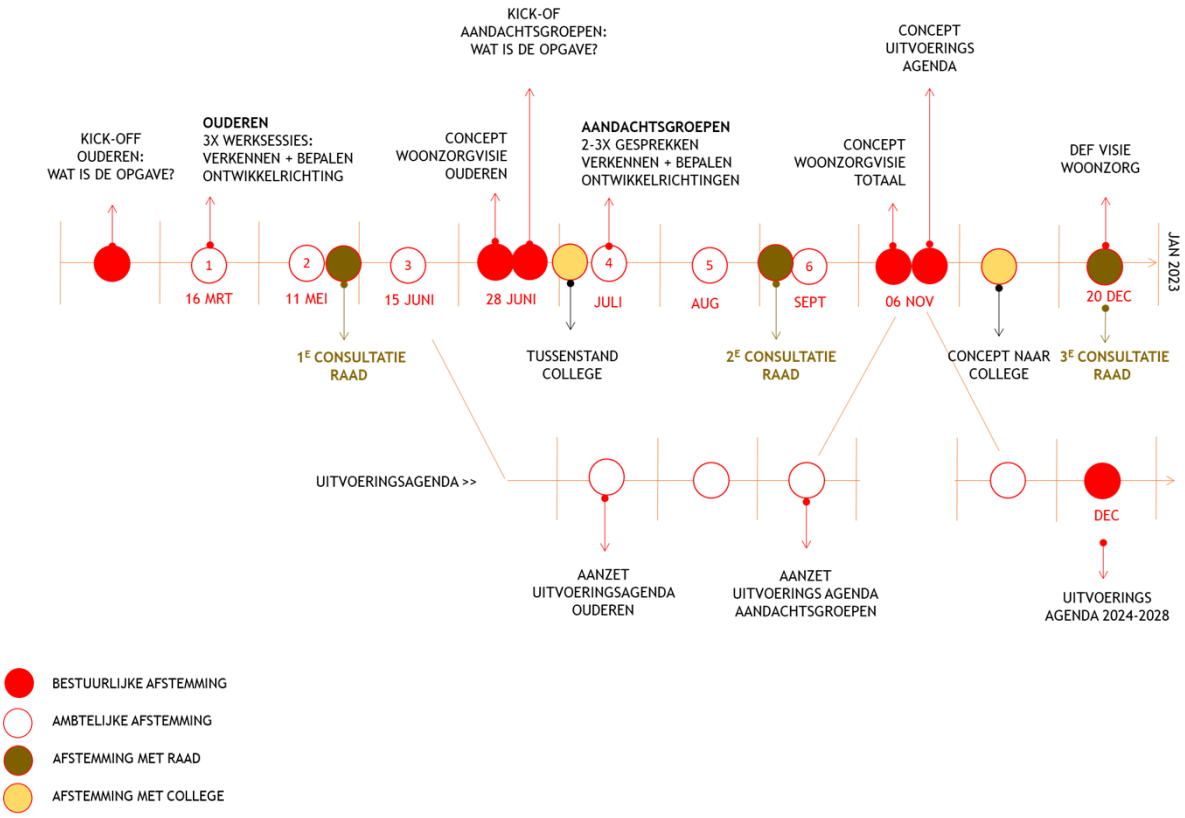

Wat hebben we daarvoor nodig?
Om de woonzorgvisie op te kunnen stellen, zijn de volgende (personele) inzet en middelen nodig:
- Projectbegeleiding vanuit de ambtelijke organisatie: De trekkers zijn Maarten van de Beek (strategisch adviseur, sociaal domein) en Klasien Visser (beleidsadviseur, fysiek domein).
- Een externe gespreksleider om de workshops en dialogen met alle belanghebbenden in goede banen te leiden: Bram Klouwen van Companen.

- Gelden voor algemene proceskosten, onder andere voor de organisatie van de workshops en ronde tafelgesprekken (huren van ruimtes, externe sprekers, catering, drukwerk).

Verrekening van bovenstaande inzet en middelen vindt plaats vanuit het woonbudget. Voor de ontwikkeling van de woonzorgvisie maken we daarnaast gebruik van het expertiseteam (ten aanzien van data, zorg en vastgoed) dat aangeboden wordt vanuit de regionale taskforce wonen met zorg. Dit expertiseteam wordt gefinancierd vanuit innovatiebudgetten van het zorgkantoor De Friesland.